

Factsheet Met mantelzorgondersteuning op weg

Een factsheet geeft kort en bondig informatie over een specifiek thema.

Datum: juni 2007

Dit factsheet is geschreven voor de maand van mantelzorgers en vrijwilligers.

Zie ook de andere factsheets die in deze maand zijn verschenen:

- Vrijwillige inzet in de Wmo
- Instrumenten vrijwillige inzet
- Zelfevaluatie Vrijwillige inzet
- Monitor Lokaal vrijwilligerswerk
- Vrijwilligerstevredenheid
- Voorbeelden mantelzorgbeleid

Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling

mantelzorg
kwetsbare groepen
vrijwillige inzet
huiselijk en seksueel geweld
leefbaarheid

Quickscan aan de hand van 11 vragen en antwoorden

Met mantelzorgondersteuning op weg

Het huidig overheidsbeleid kent als motto *Samen werken, samen leven*. We werken aan meer sociale samenhang en mantelzorg is daar een element van. De Wmo biedt kansen om goede randvoorwaarden voor zorg-in-eigen-kring te creëren.

Hoe bent u daar als gemeente mee op weg? In dit document vindt u 11 vragen en antwoorden die u kunt gebruiken als quickscan voor beleid.

Vraag 1: Is verschil gemaakt tussen mantelzorgers en vrijwilligers?

Mantelzorgers en vrijwilligers verlenen beiden hulp zonder daarvoor betaling te ontvangen. Mantelzorg vindt plaats vanuit een bestaande relatie. De mantelzorger is partner, familie of vriend en helpt vanuit vanzelfsprekendheid of een morele verplichting. Vrijwilligers kiezen bewust voor een vorm van hulp die hen aanspreekt. Zij werken meestal vanuit een georganiseerd verband.

In de benadering van het beleidsterrein moet dit verschil duidelijk naar voren komen. Voor vrijwilligers ligt meer accent op werven en stimuleren. Voor mantelzorgers ligt dat op steun om, zonder overbelast te raken, mantelzorg te kunnen combineren met andere taken.

Vraag 2: Zijn doelen van mantelzorgbeleid geformuleerd?

De Wmo biedt geen richtlijnen voor invulling van mantelzorgbeleid. In samenspraak met burgers, gebruikersorganisaties en aanbieders van zorg en welzijn en in het politieke debat wordt een koers uitgezet.

Algemene doelen zijn bijvoorbeeld: bekendheid geven aan het belang van mantelzorg, het voorkomen van overbelasting van mantelzorgers en het voorkomen van isolement van mantelzorgers. Andere doelen zijn het stimuleren van mantelzorgers door hen te ondersteunen, voorzieningen te initiëren, te faciliteren of te creëren.

Vraag 3: Is er samenhang tussen mantelzorgbeleid en ander beleid?

Expliciet geformuleerd mantelzorgbeleid geeft zichtbaarheid. Maar samenhang met andere beleidsterreinen, zoals wonen, welzijn, zorg en werk, zorgt voor een breder draagvlak.

Andere Wmo-prestatievelden, zoals sociale samenhang en leefbaarheid, informatie en advies, ondersteuning mantelzorg en vrijwilligers, bieden aanknopingspunten. Dit geldt ook voor andere wetten zoals de WWB en de AWBZ.

Vraag 4: Is het budget voor mantelzorgbeleid vastgesteld?

De overgehevelde CVTM-middelen zijn deels bestemd voor mantelzorgondersteuning. Daarnaast kunnen ongeoormerkte gemeentemiddelen worden ingezet. Het bundelen van menskracht en middelen op raakvlakken van beleidsterreinen geeft meer financiële ruimte. De beschikbaarheid van structurele middelen is voor de continuïteit van activiteiten van cruciaal belang.

Vraag 5: Welke partijen zijn betrokken bij het totstandkomen van mantelzorgbeleid?

De in de Wmo geregelde burgerparticipatie maakt dat ook mantelzorgers betrokken moeten worden. In een Wmo-raad kunnen mantelzorgers vertegenwoordigd zijn.

Andere instrumenten om mantelzorgers te raadplegen zijn bijvoorbeeld werkbezoeken, werkconferentie, paneldiscussie, gezondheidsenquête, publiek debat of groepsdiscussie met mantelzorgers en professionals uit diverse sectoren.

Vraag 6: Hoe wordt het mantelzorgbeleid vastgelegd?

Verschillende vormen van planbeschrijving zijn mogelijk:

- Onderdeel van het Wmo-beleidsplan
- Gecombineerde nota mantelzorg- en vrijwilligersbeleid
- Afzonderlijke nota mantelzorg

Voorheen legden gemeenten delen van mantelzorgbeleid vast in de Nota Lokaal Gezondheidsbeleid of de Nota Ouderen.

Vraag 7: Wie vormen de doelgroep?

Op basis van landelijke gegevens kan een omrekening worden gemaakt naar de lokale situatie waardoor een globaal inzicht ontstaat in aantallen en categorieën mantelzorgers.

Met behulp van lokale gegevens kunnen specifieke doelgroepen voor mantelzorgondersteuning benoemd worden, zoals bijvoorbeeld ouderen (75+), werkenden, ouders van gehandicapte kinderen, partners van dementerenden, partners en ouders van psychiatrische patiënten, allochtone en jonge mantelzorgers.

Vraag 8: Aan welke ondersteuning hebben mantelzorgers behoefte?

Er zijn grote verschillen in problemen en behoeften van mantelzorgers. Het maakt bijvoorbeeld nogal wat uit of je ouder van gehandicapt kind bent of partner van een oudere dementerende. In algemene zin hebben mantelzorgers behoefte aan:

- Informatie, advies, emotionele en educatieve steun
- Belangbehartiging en inspraak op niveau van zorgrelaties en beleid
- Praktische hulp zoals huishoudelijke hulp of hand-en spandiensten
- Vervangende mantelzorg of respijtzorg
- Financiële steun, denk hierbij aan compensatie van kosten
- Materiële steun bijv. voor aanpassingen in huisvesting, hulpmiddelen en ICT
- Voorwaarden om mantelzorg te combineren met betaald werk
- Samenhang tussen voorzieningen en samenwerking tussen instellingen

Vraag 9: Welk aanbod van mantelzorgondersteuning is beschikbaar?

Het [Vliegwiel Mantelzorgondersteuning](http://www.informelezorg.info/smartsite.dws?id=66975) is een instrument dat in een notendop een gevarieerd pakket van voorwaarden en voorzieningen in beeld brengt als antwoord op genoemde behoeften (zie vraag 8). Het laat ook zien welke partijen verantwoordelijkheid kunnen nemen en delen om een optimaal ondersteuningsaanbod te realiseren. De volledige link: <http://www.informelezorg.info/smartsite.dws?id=66975>

Dit instrument maakt lokaal of regionaal zichtbaar welk aanbod er is en waar blinde vlekken zijn. Aan de hand daarvan kunnen beleidskeuzes worden gemaakt.

Vraag 10: Hoe worden mantelzorgers bereikt?

Veel mensen die extra zorg in eigen kring bieden zijn niet bekend met ondersteunende voorzieningen en herkennen zichzelf niet in de term mantelzorger.

Dat maakt het moeilijk om hen te bereiken. De grote diversiteit aan mantelzorgers is daarbij nog een extra complicerende factor. Om mantelzorg uit de anonimiteit te halen, bij te dragen aan positieve beeldvorming en mantelzorgers op maat de weg te wijzen moet de gemeente dus passende vormen van communicatie inzetten.

Veel mantelzorgers vinden ook niet de weg naar de voor hen bedoelde steunpunten. Deze steunpunten geven informatie, advies en educatie, organiseren ondersteuning en begeleiding of verwijzen door. Ook behartigen de steunpunten de belangen van mantelzorgers en zijn gespreks- of samenwerkingspartner voor andere betrokkenen.

Ook het gemeentelijk loket, indicatiestellers en andere hulpverleners moeten oog hebben voor mantelzorgers. In sommige gevallen bieden deze organisaties ondersteuning aan mantelzorgers. Daarnaast is het belangrijk dat zij de juiste informatie geven of doorverwijzen naar een organisatie die hen verder helpt.

Vraag 11: Welke eisen kunnen worden gesteld aan de kwaliteit van mantelzorgondersteuning?

De gemeente kan mantelzorgondersteuning inkopen bij een steunpunt of welzijnsinstelling. In een bestek kunnen eisen daaraan worden gesteld. Onderdelen van het bestek kunnen zijn: goede registratie van activiteiten, aantal ondersteunde cliënten, aantal geregistreerde mantelzorgers, klachtenregistratie en -afhandeling, samenwerking met relevante partners.

Gemeenten kunnen ook afspraken maken met aanbieders van huishoudelijke zorg om hun medewerkers zodanig toe te rusten dat zij bij de uitvoering van hun werkzaamheden ook oog hebben voor mantelzorgers.

Meer weten?

Het [Expertisecentrum Informele Zorg \(www.eiz.nl\)](http://www.eiz.nl) verzamelt kennis voor alle beleids- en beroepsvelden waar men te maken heeft met mantelzorg en mantelzorgondersteuning.

U kunt ook contact opnemen met Trudy Schreuder Goedheijt: t.schreudergoedheijt@movisie.nl of 030-7892062

Relevante publicaties:

- Factsheet Facts en Trends, mantelzorg in Nederland (2006)
Link: <http://www.informelezorg.info/eiz/docs/pdf/Facts&Trends.pdf>
- Handreiking Mantelzorgondersteuning in de Wmo (2006)
Link: http://www.invoeringwmo.nl/NR/rdonlyres/30281C80-7433-4B6E-AF2C-E336BA2A7D2D/0/handr_mantelzorg_zw.pdf
- Instrument vliegwiel mantelzorgondersteuning (2005)
Link: <http://www.informelezorg.info/smartsite.dws?id=66975>